

995
Hobcinyas sumepaenyen 6 3er

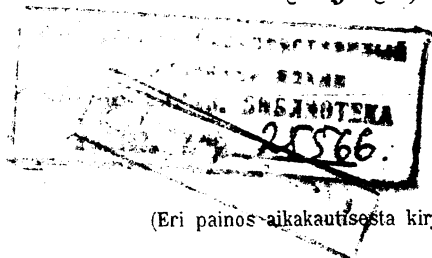
LH 68-62
16

Wiron

Nykyisemmästä Kirjallisuudesta.

Kirjoittanut

Aug. Ahlqvist.

(Eri painos-aikakautisesta kirjasta Suomi v. 1855.)

Handwritten signature: Ahlqvist. W. 43

Helsingissä,

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kirjapainossa,

1855.

Wiron nykyisemmästä kirjallisuudesta.

Kirjoittanut

Aug. Ahlqvist.

Seuraavat lehdet ovat kirjoitetut niiden johdoksi, jotka tahtoisivat saada tarkempaa tietoa kirjallisuuden synnystä, juoksusta ja nykyisestä tilasta Wiron kansassa. Elköön kuitenkin kenkään näistä lehdistä etsikö sitä tarkkaa kirjojen luettelamista, jota meilläkin on totuttu kirjallisuuden historianäpitämään. Niiden ainoa tarkoitus on vaan johdattaa ja miellyttää lukijaa Wiron kirjallisuuteen. Wirolaisten kirjojen ja sanakirjojen puutteen tähden maassamme toivoo kirjoittaja hyvin tehneensä niille, jotka haluavat Wiron kieltä oppia, että tähän kirjoitukseen on pannut laseita otteita Wirolaisten paraista kirjoittajista, ja luulee sen, joka nämä otteet suomalaisen käännöksen kanssa tarkasti lukee, niiden luettua voivan erinäisittä avuitta puuttua jos mihinkä vironkieliseen kirjaan. Tässä tulee tekijän myös mainita sydämellinen kiitoksensa Tarton Wirolaisen Kirjallisuuden Seuran sihtierille, lääkäri-aidon tohtorille *Emil Sachssendahl'ille*, joka väsymättömällä hyvätahtoisuudella johdatti häntä tämän Seuran kirjastoa käyttäessänään ja muutenkin monin paikoin oli hänen tutkinnoillensa avullinen.

I.

Kirjallisuuden alku ja alkupuoli.

Suomen lahden etelä-puolella olevat veljemme *Wirolaiset* joutuivat välittömään yhteyteen kristillisten kansojen kanssa melkein samoilla ajoilla kuin Suomalaisetkin. Kummaltakin kansalta valtasivat väkevämmät naapurit kristin uskon nimissä itsenäisyyden, mutta tästä eroaakin näiden veljesten siihen asti tasan juoksevat elämänvaiheet toisistansa. Suomalaisen voittajat, joiden kansakunnassa aatelis-sääty ei vielä ollut niin suuren herruuden päällä eikä koskaan voinut riistää itsellensä niin suurta valtaa kuin aatelis-sääty muussa Europassa, tekivät voittokansan osalliseksi lajistansa ja sivistyksestensä eivätkä polkeneet sen kansallisuutta enemmän, kuin missä se rikkoi näiden lakien ja tämän sivistyksen käskyjä. Voittaja, tehden voitettun veljeksensä, lahjoi näin hänen mielensä entisiä aikoja muistelemasta, ja siitä katkeruudesta, joka anastetun kansan sydämessä aina tavallisesti kiehuu anastajaa kohden, ei Suomalaisen lauluissakaan tavata jälkiä.

Aivan toisin kävi Wirolaisten kanssa. Ruomin »röykeän» pääpappi, jonka säkki oli pohjattomampi kuin kenenkään muun, koki kristikunnan laidoilla elävien pakanallisten kansojen kääntämisellä enentää kerittävätänsä lammasmaata, ja kiihoitti senaikuisen yleisen sotahimon Wirolaistenkin päälle, tapansa jälkeen antaen sekä ennen tehdyt että vasta tehtävät synnit anteeksi kaikille niille, jotka tämän kansan maalla laajentaisivat »oikean uskon» valtaa. Saksan ritarit tulivat maahan, ja vaikka Wirolaiset näyttävät olleen vielä urhoollisempia ja taitavampia puoltansa pitämään kuin pohjempana olevat veljensä Suomalai-

set, nujertui heidän voimansa ritarien miekkojen edessä ja heidän alamaisuudessaan siihen asti olleiden Lättiläisten petoksen kautta vähitellen maahan. Ritarit, joiden rautapaitojen sisässä oli kivinen sydän, löivät, sikäli kuin heidän valtansa aina laajeni — ja viimein saivat he käteensä oikeankin Wironmaan, joka sitä ennen jo oli ollut Tanskalaisille kuuliaisena, — voitetun kansan kovimpaan orjuuteen. Linnoja ja hovia satamäärin näillä orjillansa rakennuttaen, itse kaikenkaltaisen jumalattomuuden vimmassa niiden kalliimmia tunteita jaloin polkien, muuttivat he tämän kurjan kansan omissakin silmissänsä luontokappaleen vertaiseksi, eikä kristillisyyскään, jonka nyky-aikoina esim. Amerikassa on nähty saattavan orjan suomitsevaa ruoskaa taivaan avaimena pitämään, siihen aikaan pitänyt muusta huolta, kuin että tihunti juoksi runsaasti paavin ja pappien hekkumallisille pöydille. Kansa, joka ainoastaan nimeltä oli kristittyä ja ainoastaan tavan vuoksi ja herrojensa käskystä harjoitti kristillisyyden ulkokäytöksiä, eli entisen pakanallisen uskonsa nojassa, jumaloittaen puita ja kiviä, jommoista Wirolaisen hengellinen tila lienee ollut kaiken aikaa katoolisen uskon ollessa vallan päällä, koska törkeän epäuskon jäännöksiä tavataan tässä kansassa vielä kauan luterilaisenkin puhdistetun opin levittyä maahan, vieläpä alussa tätäkin vuosisataa.

Ritarikunnan päällikkö ja pappien esimies Riian piispa olivat riitautuneet jo yhteisen saaliinsa jaossa, ja taistelivat sitten vuosisatoja pitkin maan ylimäisestä hallituksesta, jota kumpikin kiskoi puolelensa. Piispa, jonka maalliset puolustus-neuvot arvattavasti olivat heikommat kuin ritarien, huusi useasti apua ulkoa, ja näin saivat maan väkevät naapurit hyvän tilaisuuden sekautua sen asioihin ja nyhtää siitä itsellensä etuja. Se alinomainen rauhattomuus, jonka Liettualaisten (Litthauilaisten), Puolalaisten ja Wenäläisten vuorotellen telmäminen ri-